

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clarissimi Viri Henr. Zoesii Amersfortii, In Academia
Lovaniensi I. V. D. Et Antecessoris Commentarius In Jus
Canonicum Universum, Sive Ad Decretales Epistolas
Gregorii IX. P. M.**

Zoesius, Hendrik

Coloniae Agrippinae, 1691

Titulus IX. De Conjugio servorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62329](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62329)

gare Paleor. in *Tract. De nobis et spur.* cap. 46. num. 4. qui vult tantum agi ibi de natis ex putativo matrimonio: verum rectius dici, ad omnes pertinere spurios *d. cap. 5.* decisionem, quia nititur jure naturali, quo mandatur educatio liberorum. Et facit, quod matrimonium de quo *d. c. 5.* non possit dici putativum, cum contra legem sit initum; & non tam subsit ignorantia facti, quam juris, quæ non excusat, nec facit poni matrimonium putativum, quod ponitur per justam facti ignorantiam, de qua *ios. Qui filii sint legit.* Denique si putativum foret, frustra moveretur questio de ns alendis, cum tales succedant in parentum hereditatem, ut dicitur *infra Tit. 17.*

TITULUS VIII.

De conjugio leproforum.

SUMMARIUM.

1. Leprosus superveniens solvit sponsalia.
2. Non etiam matrimonium.

Leprosus superveniens dat causam irritandi sponsalia, *c. fin. hoc tit.* Ratio consistit in metu infectionis, qui merito facit invitum. Idem non operatur lepra præcedens, si fuerit præcognita, quod sibi imputare debeat, qui cum infecto contraxerit. Aliter se res habet, si ignoraverit, *arg. cap. Quæmadmodum sup. De jur. jur.*

Matrimonium per lepram supervenientem ² minimè dissolvitur, etiam non consummatum, *cap. 1. hoc tit.* nequidem quoad thorum, *cap. 2. hoc tit.* Quod tamen temperandum videtur nisi subsit probabile periculum infectionis, cum nemo se obliget ad matrimonii contractum, nisi salva vitæ incolumitate, & ita temperandum, secundum plerisque, *d. c. 2.* Neque enim Deus est tentandus, *can. Si nulla xxxii.* ⁷ Licet autem eo casu liberetur à debiti redditione, non tamen ab aliis servitiis, quæ sine periculo vitæ præstari possunt. Vide Barbosa *ad Rub. D. Solutio matrim. p. 2. n. 28. & 29.* Idem sentiendum de morbo Gallico, aut simili, quo alter laboret, ex rationis paritate. Navarr. in *Summa c. 21. num. 27. casu. 8.*

TITULUS IX.

De Conjugio servorum.

SUMMARIUM.

1. Impedimentum dirimens ponit errorem personam.
2. Vel circa personam conditionem.
3. Nisi quis scienter cum serva contrahat.
4. Jure Canonico tenet matrimonium contra.
5. Partus sequitur conditionem contractus.
6. Error circa personam cum avaritia concubinans dirimit matrimonium.
7. Idque jure naturæ.
8. Error circa alias qualitates non dirimit.
9. Quod tamen limitationem recipit.
10. Dolus interveniens an irritum ponat matrimonium?

Impedimentum dirimens ponit errorem contingit vel circa personam, ut quis putat se ducere sejam, quæ est primogenitam, & obtruditur ei secunda, & impedit matrimonii contractum propter defectum consensus in personam, non possit dici consensisse in personam, si animo non concepit, *arg. l. In contractu. De contrah. empt.* Quod si error est, ut ne quidem S. Pont. efficere potest tali errore matrimonium initum, non potest supplere consensum. Vel circa personam conditionem, ut quando quis contrahere cum persona libera, quæ est qualem contractum, post leges civiles. *De nupt. 22. §. si verò ab initio.* Et hoc irritum, propter errorem circa personam qui gravior est, & omnem consensum dirimit, *cap. 2. & fin. h. t.* Dico Becelesiasquis non jure naturæ non irritari, cum simpliciter solute non impediat liberum matrimonium, sed tantum certis temporibus, & contractus hic sit simpliciter voluntarius, cum contrahatur in hanc personam. Licet servitium sit adjunctum ratione qualitates, non facit involuntarium simpliciter, ut patet.

Scienter cum serva contrahens, habet

sibi imputet & frustra ad dissolutionem provocat: uti & ille, qui servam quam ignorans duxit, re cognita cognovit, videtur enim eo facto in eam consensisse. Servitus perpetua sit, an temporalis, nihil refert, cum satis sit pro eo tempore servam esse, etiamsi promissa sit libertas, aut debita: quo modo statuliber inter servos refertur, l. Statuliberum 9. D. De statulib. & statulibera servum parit, l. Statulibera 10. D. eod. Si uterque fuerit servilis conditionis, frustra ignorantia objicitur, cum nulla subfit lætio, ubi utriusque par conditio. Quod multo magis dicendum, si aliquis cum serva se putet contrahere, quæ tamen est libera, cum conditio ejus sit melior, ut non possit hac in parte videri invitus. Propter accidentem alteri conjugum servitatem nequaquam nostris moribus solvitur matrimonium semel nite contractum, ut dicitur inf. De divort.

4 Est autem jure Canonico inter servos matrimonium, uti & inter liberum & servam; neque enim hi privandi sunt hoc Sacramento, nec dando iis ansa fornicationis, cum non minus peccent fornicando, quam liberi: adeo ut etiam invito domino contrahant, c. 1. h. t. Non liberantur tamen per hoc à servituti domino debitæ, quæ consuetæ non subtrahent prætextu matrimonii, domino omnia jura salva maneat, & adeo ut non impediatur servum distrahere. Non ita tamen eum occupabit, ut non possit convenienti tempore matrimonio vacare, & reddere uxori debitum; nam cum habeat jus ad matrimonium, per Canones, habet & jus ad ejus usum. Quæ procedunt, etiamsi dominus matrimonio consenserit, quia non videtur sibi sive jure præjudicare, consentiendo conjunctioni, quam impedire nequit. Nisi tamen ipse servum aut servam tamquam liberam tradiderit, aut sciens alterum alterius conditionis esse ignarum, studio taceat, tunc enim sibi præjudicat d. Nov. 22. §. si vero ab initio & §. nam si tradiderit, ubi dicitur ancilla ita à domino tradita fieri libera & ingenua. Ut tale matrimonium subsistat, cum non sit conditionis imparitas, & alter hoc ipso liber fiat.

5 Quantum ad partum attinet, ille sequitur ventris conditionem, & natus ex ventre servo subicitur ei, qui ventris dominus est. l. Par-

sum C. De rei vindic. Nisi consuetudo loci habeat, ut inspiciatur qualitas patris, cap. 3. hoc t.

Error itaque cum circa statum, tum circa personam impedit matrimonium contrahi; si ve sit antecedens, qui causam ad sui præbet, atque ita efficit involuntarium: nihil enim volitum quin præcogitum; si ve concomitans, qui non inducit quidem ad volendum, sed ita concomitatur, ut sine eo actus fieret: veluti si contrahens cum Maria existimet esse Catharinam, ita adfectus, ut, si scivisset esse Mariam, cum ea neutiquam renuisset contrahere. Quo casu licet error non faciat simpliciter involuntarium, facit tamen non esse voluntarium, cum, licet non de sit voluntas ducendi talem, si nosset, non tamen duxerit; nam cum ignoravit eam esse, non potest videri in eamdem consensisse, quia ut dixi, nihil volitum, nisi præcogitum. Sanchez. 7. Disp. 18. num. 4. & 5.

Ubi quaeritur, An jure naturæ error circa personam dirimat? *Glof. can. unic. in princ. xxix. q. 1. velle solo jure Ecclesiastico. Sed rectius id juri naturæ quis adscripserit, eo quod error libertatem & consensum auferat, l. Si per errorem D. de jurisd. sine quo stare matrimonium nequit. Ut neque ullus contractus sine eo valet, cum ratio non patiat, ut aliquis obligetur invitus. Unde consequitur, Pontificem efficere non posse, ut tali errore initum matrimonium teneat, defectu consensus. Plura Sanchez d. Disp. 18. num. 11.*

Error circa alias qualitates, uti divitias, nobilitatem, virginitatem, non facit dirimi matrimonium, cum non inducat involuntarium. Nam licet error sit causa involuntarii, non tamen quilibet efficit simpliciter involuntarium, sed is solus, qui est circa qualitatem, per se & ex natura rei requisitam ad ipsius contractus essentiam, non etiam ille, qui est circa accidens: qui circa illud quidem constituit involuntarium, non etiam circa substantiam ejusque finem, ut proinde matrimonium teneat, d. can. un. §. ad hæc xxix. q. 1. * Quod primo limitandum, nisi qualitas, in qua erratur apponatur per modum conditionis in ipso contractu, ut si dives est, virgo, nobilis; quia conditionis istius falsitas faceret deficere consensum in matrimonium, & ex consequenti & ipsum matrimonium. Secundò, nisi error qua-

litatis redundet in errorem personæ; veluti si formaliter & directe feratur in personam, cui inest talis qualitas, ut in filium Regis, materialiter vero & indirecte in personam presentem; tunc enim ponitur error personæ matrimonium irritans.

- 10 Q. Utrum dolus interveniens constituat nullitatem? R. Dolum ab errore in hoc solum differre, quod dolus ponat actionem seu deceptionem injuriosam; per quam proximus in errorem inducitur: error autem abstrahat ab injuria vel deceptione alterius cum fieri possit ex naturalibus causis, aut contingentibus casibus, ut idem fieri sit effectus. Distinguendum autem inter sponsalia & matrimonium: nam sponsalia non alias irrita ponit dolus, quam si causam eis dederit, non etiam si tantum incidit, secundum l. Et eleganter 7. in pr. D. de dolo, & quæ ibidem traduntur; Propterea quod dolus contractibus bonæ fidei [ad quos spectant sponsalia] causam dans eos irritat, incidens non item. Ratio differentiæ est, quod illo casu causlet involuntarium, cum dolus per alterum adhibitus fecerit alterum adfuisse, qui sine eo non consensisset; hoc vero non faciat deficere consensum, cum alter, si prescivisset, non fuisset tamen impeditus à contrahendo, Sanchez 1. Disp. 64. num. 3. Ad matrimonium quod attinet indistincte illud non annullatur, nisi dolus ponat errorem circa personam, aut statum personæ. Probatur per c. Cum in Apostolico 18. sup. De sponsal. & matrim. quod non irritat matrimonium, ad quod inducendum alter per mendacium & subreptionem est inductus. Facit eodem can. fin. xx. q. 3. ubi illecti per dolum tenet professio: & text. in c. Ex parte 14. sup. De convers. conjug. ubi falsa causa non facit non tenere professionem. Ut idem de matrimonio sit judicandum. Ratio differentiæ inter sponsalia & matrimonium est, quod voluntas contrahendi matrimonium versetur circa statum perpetuum, feraturque absolute in objectum illud, siue dependet ab ulla conditione: ut effectus objecto conformis cum firmum & indissolubile ponit, quem dissolvi minus consentaneum rationi. Sponsalia vero non ponunt actum perfectum, undè ab his variis ex causis receditur, de quibus sup. Tit. 1. Nihil facit, quod dictum supra me-

tu in itum matrimonium irritari; non ideo, quia ille aufert consensum & causam voluntarium, si cadat inconstanter una secundum dicta sup. De his que in spe. Tit. vero nisi sit circa substantialia non tollit tatem ad matrimonium requisitam, sed tantus absolutam ponit voluntatem eligendum ejusmodi perpetuum, etiam si circumstantiis quibusdam, quæ substantialis consensum non auferunt. Vide Covarr. 2. c. 3. §. 7. num. 7. Sanchez 10. Disp. 9. ma-

TITVLVS X.

De natis ex libero ventre.

SUMMARIUM.

1. An quis liber sit vel servus, ex conceptu genitum.
2. Venter semper certus, nisi alia habeat consuetudo.
3. Calamitas matris non nocet patri.

Quia dictum, errorem circa conditionem servilem vitare nuptias, rectè intelligitur, qui servus sit, quis liber. * Et hoc genus dicitur ex ventre, qui si liber liber erit & natus, alias servus futurus, cum ex regula generali partus sequatur matrem, * qui est, siue pater sit servus, si ber; nisi aliud habeat consuetudo loci, ut ait. prox. Libertas si veniat adfuit uno temporibus, scilicet vel conceptionis, vel civitatis, vel intermedio proderit patri De ingen. * Calamitas matris super ventrem non obest serui, nisi talis, quæ & in partum tangat, ut si mater prægnavit in partu lo capiatur.

TITVLVS XI.

De Cognatione spirituali.

SUMMARIUM.

1. Cognatio spiritualis quid, et quæ originem habeat.
2. Ea olim triplex, Paternitatis, et Fratemitatis.